

Специјални резерват природе “Лудашко језеро” Програм управљања за 2013. годину

УВОД

Главни циљеви и задаци

Одређени су Планом управљања СРП „Лудашко језеро“ 2010-2019 (сагласност Министарства животне средине, рударства и просторног планирања бр. 353-02-2652/2010-03) и према реализованим активностима датим у Извештају о остварењу програма управљања СРП „Лудашко језеро“ за 2012. годину.

- Развијање и унапређивање чуварске службе
- Приоритетне активне мере заштите и ревитализација угрожених станишта природних реткости (влажне ливаде, степски фрагменти, угрожене врсте као корњача, видра, чигра и др.)
- Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и мониторинга стања у циљу дефинисања пројекта активне заштите и бољег чувања заштићеног подручја;
- Успостављање колаборативних видова сарадње са корисницима подручја и локалним становништвом;
- Наставак развијања традиционалних видова коришћења ресурса у циљу смањења деградацијоних процеса и истовремено развоја одрживог коришћења природних ресурса (кошење, испаша, сеча трске);
- Усклађивање водног режима у Резервату са потребама заштите природе
- Развијање даљих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко и етно туристичких садржаја уз даље уређивање Визиторског центра Лудаш

Услови рада

Јавно предузеће „Палић-Лудаш“ је управљач на четири заштићена подручја у региону Суботице а једно од њих је и СРП „Лудашко језеро“.

Сектор заштите природе у Јавном преузећу „Палић-Лудаш“ организован је у функцији обављања управљачких послова на заштићеним подручјима . Стручна служба задужена је за планирање, програмирање, праћење стања, извештавање и надзор над радом чуварске службе. Чуварска служба обавља послове чувања, праћења стања и активних мера заштите. У оквиру Стручне службе се такође обављају послови сарадње са корисницима и власницима парцела у заштићеним подручјима (члан 57. Закона о заштити природе). Ту је и сарадња са локалним становништвом. Обављају се и послови презентације промоције и развоја едукативних и туристичких садржаја.

Још увек је у току завршетак уређивања Визиторског центра Лудаш у Хајдукову који је у функцији радног простора Управљача свих заштићених природних добара у Суботици. Неопходно је довршити систем за биосанитацију воде (сад у пробном раду) и завршити процедуру техничког пријема како би објекат дошао у пуну функцију.

Заједничке службе ЈП „Палић-Лудаш“ обављају опште послове (менаџмент, рачуноводство, набавке) са седиштем на Палићу. У Сектору заштите природе тренутно ради 9 људи, од којих су 2 са ВСС, 1 са ВШС, 2 са ССС а 4 су НСС. Упражњено је једно радно место са ВСС – због смрти колеге.

Делатност Сектора заштите природе се суфинансира преко наменских средстава из буџета Града Суботице, и путем конкурса за суфинансирање Покрајине и Републике. Едукативни и еко туристички програми су још у развоју.

ПЛАНИРАНИ ПОСЛОВИ

А. ЧУВАЊЕ, ОДРЖАВАЊЕ И ПРЕЗЕНТАЦИЈА

А.1. Чување

А.1.1. Начин рада чуварске службе,

Чување и надзор у СРП “Лудашко језеро” је континуирани задатак у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта. Спроводи га чуварска служба у сарадњи са осталим корисницима простора, тј.- *Волонтерском чуварском мрежа Удружења љубитеља природе МЗ „Шупљак“*

Чувар заштићеног подручја надгледа спровођење режима заштите природних вредности, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора као и посетилаца „Лудашког језера”, са нагласком на надзору поштовања услова заштите природе. Чувар континуирано кроз теренски дневник извештава о свим променама у Резервату. Стручна служба прати стање, подноси пријаве инспекцији или судији за прекршаје и координира праћење поштовања услова заштите природе. Планира се наставак стандардизација ових послова.

У циљу што ефикаснијег праћења делатности чуварске службе као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака наставља се рад на интерактивној бази података за сва заштићена подручја којима управља ЈП “Палић-Лудаш” са називом “SuPaLuSe Ranger LandCruiser 2011 MiBeSoft” (детаљније у А.3.2. Заснивање информационог система)

А.1.2. Кадровски ресурси,

У Сектору заштите природе ЈП “Палић-Лудаш” је запослено 10 људи.

Шеф сектора (ВСС)

Стручни сарадник за рибарство (ВСС) – од априла је упражњено радно место због смрти колеге

Стручни сарадник за заштиту природе (ВСС)

Координатор чуварске службе/картографија/база података (ВШС)

Чувар водич (ССС)

Чувар (ССС)

3 рибочувара (НСС)

Чувар (НСС)

Имајући у виду да Јавно предузеће “Палић –Лудаш” поред СРП “Лудашко језеро” управља са још три заштићена подручја (око 7500 ha) незадовољавајућа је број и нарочито структура кадрова.

А.1.3. Опремљеност

Захваљујући пројекту, 04SER02/01/002.из Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије 2008. године када је набављен део неопходне опреме (зграда, 1 теренско возило, опрема за чуваре, део информатичке опреме) створена је основа на којој се може развијати даље унапређивање управљања заштићеним подручјем.

Потребно је обнављати опрему за чуваре (делови униформе и друга опрема) и ИТ опрему. Неопходно је још једно возило за кретање на терену.

А.1.4. Обука

Стручна служба Сектора заштите природе ЈП “Палић-Лудаш” је и вршила обуку чувара ради примене прописа у складу са Законом о заштити природе као и обуку о природним вредностима. Планира се наставак ове обуке. Очекује се Правилник за полагање испита за чуваре и организовање њихове обуке за полагање овог испита од стране Стручне службе.

А.2. Одржавање

А.2.1. Активности и радови на обележавању

Обележавање је реализовано по важећим прописима а током године се планира одржавање ознака граница и табли на улазним тачкама у Резерват као и постављање табли забране приступа на деловима заштићеног подручја са режимом првог степена (које стално оштећују или уклањају).

A.2.2. Одржавање реда и чистоће

Уобичајене активности на одржавању реда и чистоће нарочито на одређеним локацијама: на комплексу Визиторског центра Лудаш у Хајдукову(недељно), пећарошким местима око Киреша ,код Школе и на Буцаку у сарадњи са *Волонтерском чуварском мрежом* Удружења љубитеља природе МЗ „Шупљак“ и мештанима Хајдукова, периодично кроз акције.

A.2.3. Рад стручних служби на изради и спровођењу управљачких докумената

Планира се

- израда Извештаја о остваривању Програма управљања за 2013
- израда Програма управљања за 2014 ,
- завршетак израде и процедура добијања сагласности за акт о унутрашњем реду
- завршетак израде и процедура добијања сагласности за акт о накнадама.

A.2.4. Сарадња са корисницима, посебно по основу члана 57

Планира се стална сарадња чуварске и стручне службе са корисницима простора (локално становништво, викендаши, закупци пољопривредног државног земљишта, пољопривредници, водопривреда). уз даље развијање базе података, Планира се даља стандардизација ових послова (вођење података о овим пословима).

A.3. Презентација

A.3.1. Презентација природних вредности подручја

Планира се даља реализација посетилачких програма (предавање и шетња са чуварем) са школама из окружења, локалним школама и развијање модела часа у природи за ниже разреде основне школе.

Планира се наставак реализације програма са посетиоцима-љубитељима природе и евентуални развој програма посматрања птица.

У сарадњи са орнитолошким удружењима планира се обука водича/орнитолога који би током сезоне екскурзија (мај и септембар) обављали послове сезонских водича.

Планира се израда календара догађања у Резервату (периоди посматрања цветања или појаве одређених врста, дан Резервата, обележавање значајних датума, традиционалне манифестације и сл.)

A.3.2. Еко камп

Планира се реализација традиционалног еко кампа са орнитолошким и другим природњачким садржајима у сарадњи са локалним НВО.

Планира се реализација међународног волонтерског радног кампа уколико буде постојао финансијски оквир.

A.3.2. Заснивање информационог система

Наставак формирања базе података која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања.

Проблем за јаче развијање ове функције и даље је недовољан број чувара одговарајуће стручне спреме,

недовољног броја стручног људства за обраду ових података и недовољна густина излазака на терену функцији мониторинга.

Поред овога потребно је почети развијати географски информациони систем (ГИС) али као предуслов је потребно да се одреде заједничке платформе за његово развијање, најбоље у организацији Завода за заштиту природе Србије и Покрајинског завода за заштиту природе Нови Сад.

А.3.3. Научно-истраживачки и образовни рад

Истраживања и мониторинг одвијаће се континуирано у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia”. Реализују се заједнички пројекти:

- Наставак пројекта Структура и динамика популација рецентне орнитофауне Специјалног резервата природе „Лудашко језеро” .
- Наставак праћења пролећне и јесење миграције птица кроз Резерват (мониторинг, прстеновање-маркирање птица алуминијумским прстенима по међународним стандардима) током целе године.
- Наставак пројекта „Повратак чигри на Палићко и Лудашко језеро“ - мониторинг и одржавање постављених платформи на Лудашу.
- Наставак пројекта “Укључивање младих у активну заштиту и мониторинг барске корњаче на Лудашком језеру”.
- Нови пројекат „Еколошко повољна пољопривредна пракса“ са активностима: постављање стубова за грабљивице између пољопривредних парцела у циљу смањења броја глодара, постављање вештачких дупљи за птице певачице у виноградима и воћњацима у циљу смањења броја инсеката. Део ових активности одвијаће се у Резервату а део у непосредном окружењу.

У оквиру образовног рада планира се наставак радова на новој изложбеној поставки на трему Визиторског центра Лудаш.

Б. УПРАВЉАЊЕ ПОСТИОЦИМА

Б.1. Основни параметри посете

У посету Специјалном резервату природе “Лудашко језеро” долази претежно школска омладина у оквиру својих екскурзија или часова у природи.

Посетилаца љубитеља природе је мање, то су обично најављене организоване посете посетитеља пензионера, планинара или посетилаца кроз размену са Мађарском

Број специјалних посетилаца – посматрача птица је мали, али континуиран сваке године

Планира се повећање броја посетилаца/школске омладине увођењем новог едукативног програма о заштити грабљивица.

Б.2. Контрола посетилаца, вођење

Посетиоци који у Резерват долазе ради упознавања са природним вредностима имају могућност самосталне шетње дуж дела посетилачке стазе (на ободу насеља Хајдуково), шетње са водичем дуж 2 обележене стазе (4 км) са информативним/едукативним садржајем.

Посетиоци Резервата који га посећују ради боравка на језеру и пецања се контролишу преко рибочуварске службе.

Б.3. Центри за посетиоце

Визиторски центар Лудаш, смештен у СРП “Лудашко језеро” је у вишенаменској функцији. Поред функције радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици, има и функцију пријема посетилаца (сала за предавања, изложбени хол, рибарска кућа са двориштем), едукативну и научно –истраживачку функцију (биолошка лабораторија, библиотека у оснивању). Објекат који је сазидан 2008. године кроз Програма Суседске

сарадње Мађарске и Србије, није у пуној функцији јер није прошао процедуру техничког пријема. Уређај за биосанитацију отпадних вода са комплекса изграђен 2009/10 је још у пробном раду.

Током 2013. планира се: комплетирање уређаја за биосанитацију отпадних вода, завршетак процедуре техничког пријема, завршетак уређивања нове изложбене поставке и даљи радови на текућем одржавању.

Б.4. Штампање материјала и израда других предмета који су у функцији управљања посетиоцима.

Планира се реиздавање постојећи издања (лифлети са едукативних стаза, екотуристичка карта) и израда нових издања.

Г. ПРАЋЕЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА

Г.1. Мониторинг

Планира се наставак мониторинга станишта строго заштићених врста. Предмет мониторинга у СРП "Лудашко језеро" су већином птице (36 таксона) и знатно мањи број биљних таксона (4), сисара (3 таксона), рибе (1 таксон), гмизавци (1 таксон) – према *Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*.

Мониторинг врши чувар водич приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник у сезонским периодима. Подаци се уносе у горе поменућу базу података и током 2013. године планира се даље бележење површина популација неких заштићених биљних врста путем ГПС уређаја.

Г.2. Реинтродукција, реколонизација

Наставак пројекта „*Повратак чигри на Палићко и Лудашко језеро*“ у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „*Riparia*“, очекује као резултат поновно насељавање чигри и на Лудашком језеру. Постављене платформе и мониторинг од 2009. године, имале су већ ефекат на Палићком језеру (током године се више парова чигри гнездило на платформама). Такав резултат се у догледно време очекује и на Лудашу чиме би реколонизација чигре била постигнута.

Програм „*Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини*“ постављањем нових дупљи. Овај пројекат се такође ради у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „*Riparia*“ из Суботице.

Г.3 Ревитализација

Наставак ревитализација на више локалитета станишта влажних ливада (код Птичарске колибе, ушће Киреша) спровођењем активних мера заштите- кошење ливада, кошење секундарних тршћака у току зиме и током вегетације, припрема могућности испаше традиционалних раса. Активне мере спроводи мањим делом чуварска служба а већим делом се у сарадњи са локалним становништвом уводи модел одрживог коришћења (корисник може да добије биомасу уколико обави одређене активности на чишћењу угрожених локалитета).

Г.4 Активне мере заштите

Спроводиће се на степском станишту (источна висока обала Лудаша) кошењем и вађењем дрвенастог подраста инвазивних врста (зова) у циљу одржавања станишта са степским фрагментима вегетације и спречавању зарастања. Спроводиће се и на станишту са вегетацијом пешчарске ливаде (кошење) и појасу заштитног зеленила са аутохтоним врстама.

Спроводиће се и даље активне мере заштите орнитофауне (постављање дупљи, зимска исхрана, одржавање мира у Резервату током парења и миграције)

Д. УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Д.1. Радови на уређењу простора

Планирају се радови на одржавању комплекса код Визиторског центра Лудаш, између објеката и око биопречистача (кошење, сакупљање смећа, одржавање приступа стазама - на површини од 0,5 ха)

Д.2. Пољопривреда

Добар део пољопривредног земљишта је у државном власништву. Део ових површина је издават у закуп (делови II и III степена заштите). Планира се рад стручне службе на прилагођавању сетова услова заштите природе по појединачном уговору и стручном надзору у поштовању истих.

Кошење ливада се контролише у циљу спровођења режима (кошење после завршетка цветања мочварних орхидеја и других природних реткости, остављање пруга) а надзире се и испаша (број грла по ха, кретање ван станишта заштићених врста у генеративном периоду). Планира се рад чуварске службе у надзору поштовања прописаних услова заштите природе.

Планира се да се ове активности финансирају кроз уговор са Градом Суботицом.

Д.3. Лов, риболов и рибарство,

Резерват обухвата део ловишта „Суботичка пешчара“. Овим делом ловишта газдује Ловачко друштво „Шљука“ са седиштем у Хајдукову на основу годишњих Планава који се ослањају на Ловну основу ловишта „Суботичка пешчара“ за период 2002-2012. У процесу израде нове ловне основе очекује се колаборативно учешће. Планира се појачана контрола у периодима сезоне лова, нарочито у доба миграције птица.

Рибарско подручје „Палић-Киреш-Лудаш“ обухвата делове Резервата: речицу Киреш, узводно и низводно од језера и II и III степен заштите језера Лудаш. Подручје је одређено Одлуком Управног одбора Јавног предузећа „Палић-Лудаш“ у складу са законом. Подручје се користи за спортски риболов и по Програму за повременни риболов у функцији праћења стања и њиме управља Сектор за заштиту природе ЈП „Палић-Лудаш“, кроз рад стручне и рибочуварске службе.

Д.4. Водопривреда

Пратиће се стање вода, нарочито одржавање нивоа вода у зимском и летњем периоду у комуникацији и развијању колаборативног управљања са ВДП Северна Бачка, надлежним за одржавање водопривредних режима вода из система Палић-Лудаш.

Планира се даљи рад на изради новог режима вода у сарадњи са заинтересованим субјектима (општина, водопривреда, Покрајински завод за заштиту природе) и у склопу припремних студија и пројекта ремедијације/санације језера Палић (оба језера су повезана).

Д.5. Зимска сеча трске

Део обалних тршћака у III и мањим делом II степену се током зимских периода секу. То је традиционалан начин коришћења трске дуж обале језера Лудаш. Активности се спроводе у сарадњи са месним заједницама Хајдуково и Шупљак. На основу добијених услова заштите природе стручна служба одредиће локације и услови како се може сећи. Чуварска служба ће вршити надзор ових активности. Активности се одвијају према *Програму коришћења тршћака* усклађеним са условима заштите природе добијеним од Покрајинског завода за заштиту природе (Решење бр.03-1652/2).

Е. ОСТАЛИ НЕКАТЕГОРИСАНИ ПОСЛОВИ

Е.1. Противпожарна заштита и пожари

У периодима када је повећана опасност од пожара (јесен и пролеће) појачаће се рад чуварске службе на осматрању.

У Резервату је присутан је проблем паљења тршћака а починиоце је тешко ухватити. Приликом пожара, који се најчешће подмећу да се обнови део тршћака, страда фауна (птице тршћака, корњаче и други водоземци) али и делови ретке флоре. Исти пожар се често преноси и на околно пољопривредно земљиште и дешава се да угрожава и насеља. Због тога се чуварска служба посебно организује у циљу противпожарне заштите у периодима јесен и нарочито пролеће.

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН – Табела прихода

ПРИХОДИ		
	Извори прихода	Износ у динарима
1.	Средства буџета Републике Србије	
	1.1. Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања	1.750.000
	1.2. Министарство финансија и привреде-сектор за туризам	
	1.3. Министарство енергетике, развоја и животне средине-Фонд за заштиту животне средине	
	1.4. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	
	1.5. Остала средства Републике Србије	
2.	Сопствени приходи	
	2.1. Приходи од обављања делатности	245.000
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	200.000
	2.3. Остали сопствени приходи	
3.	Средства буџета Аутономне покрајине Војводине	
	3.1.	700.000
	3.2.	
4.	Средства буџета јединице локалне самоуправе	
	4.1.	300.000
	4.2.	152.000
5.	Средства донација, поклона и помоћи	
	5.1.	
	5.2.	
	5.3.	
6.	Остала средства	
	6.1.	
	6.2.	
	УКУПНО ПРИХОДИ	3.347.000

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН – Табела планираних расхода

	Врста расхода	Извори и износи средстава (у динарима)						Укупно
		1. Буџет РС	2. Соп. прих.	3. Буџет АПВ	4. Буџет ЈЛС	5. ДПП	6. Остала средства	
А	А.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја							
	А.1. Чуварска служба	1.296.347	73.550	343.840	34.160			1.747.897
	А.1.1. Бруто зараде чувара,	875.920	62350	295.320	23.560			1.257.150
	А.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, дневнице, службена одећа и обућа, инструменти и опрема)	315.227	8.200	23.520	5.800			352.747
	А.1.3. Набавке средстава рада (чамац, возило и др) А.1.3. Набавке средстава рада (чамац, возило и др)	52.000						52.000
	А.1.4. Обука чувара	53.200	3.000	25.000	4.800			86.000
	А.2. Одржавање	419.899	61.610	200.150	48.980			730.639
	А.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада,	144.899	32.820	97.850	23.560			299.129
	А.2.2. Материјални трошкови одржавања заштићеног подручја (навести главне трошкове одржавања, без спецификације појединачних износа: обележавања и	275.000	28.790	102.300	25.420			431.510

	одржавања чистоће, санација и др.							
	<i>А.3. Презентација</i>	142.730	21.400	23.270	7.150			194.550
	А.3.1. Материјални трошкови у вези презентације вредности и развоја научних, образовних и културних функција,	34.200	3.800	2.300	2.500			42.800
	А.3.2. Заснивање информационог система/ ГИС-а и др	52.300	11.900	9.750	2.000			75.950
	А.3.3. Научно истраживачки и образовни рад	56.230	5.700	11.220	2.650			75.800
	Укупно А.0	1.858.976	156.560	567.260	90.290			2.673.086
Б	Б.0. Управљање посетиоцима							
	Б1. Центар за посетиоце (материјални трошкови изградње и опремања)							
	Б.2. Остали трошкови (штампање материјала и др)	32.560	4.200	11.700	2.850			51.310
	Укупно Б.0	32.560	4.200	11.700	2.850			51.310
Г	Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја							
	Г.1. Мониторинг							
	Г.2. Реинтродукција, реколонизација							
	Г.3. Рекултивација и др.	185.000	21.300	37.200	23.490			266.990
	Укупно Г.0	185.000	21.300	37.200	23.490			266.990
	Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса							
Д	Д.1. Зимска сеча трске	128.900	56.200		12.500			197.600
	Д.2. Колаборативна сарадња са локалним становништвом	235.000	56.200	11.500	100.000			402.700

	из области лова и риболова						
	Д.3. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
	Укупно Д.0	128.900	56.200		12.500		197.600
	Е.1. Противпожарна заштита и појаве пожара	185.000	15.000				200.000
	Е.2. Друго						
	Укупно Е.0	185.000	15.000				200.000
	Укупно планирани расходи	2.390.436	253.260	616.160	129.130		3.388.986